

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ **другий (магістр)** _____
галузь знань _____ 03 Гуманітарні науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 034 Культурологія _____
(шифр і назва)
освітньо-професійна програма _Культурологія_
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ обов'язкова _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ філософський _____

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“21” червня 2024 року, протокол № 11

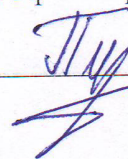
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: доктор філософ. наук, професор кафедри теорії культури і філософії науки Петренко Д.В.

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету

Протокол від “ 17 ” червня 2024 року № 11

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

(підпис)

Дмитрій ПЕТРЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Культурологія»

Гарант освітньо-професійної програми «Культурологія»

Ярослав БІЛИК

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2024 року № 11

Голова методичної комісії філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Філософія культури**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Магістр

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань 03 – Гуманітарні науки

спеціальність 034 - Культурологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. *Мета викладання навчальної дисципліни* полягає в ознайомленні студентів із найважливішими аспектами, поняттями, концепціями філософії культури.

1.2. *Основними завданнями вивчення дисципліни є:*

- представити у стислому викладі проблематику філософії культури;
- розкрити основні концептуальні схеми філософського осмислення культури;
- сформулювати уявлення про основні концепції і поняття філософії культури, а також про ключові етапи розвитку філософії культури, їх домінуючі ідеї та тенденції.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-й
Семестр	
2-й	-й
Лекції	
16 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	

16 год.	год.
Лабораторні заняття	
0 - год.	год.
Самостійна робота	
88 - год.	год.
Індивідуальні завдання	
0- год.	

1.6. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- навички організації культурфілософських досліджень, побудови теоретичних концепцій, формування методології аналізу об'єктів культури;
- знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій філософії культури, культурфілософського категоріального апарату та основних першоджерел з філософії культури;
- знання сутнісних характеристик, етапів генези, теоретичного та концептуального поля філософії культури та культурології;
- вміння застосовувати концептуальні схеми філософії культури до дослідження культури;
- спроможність генерувати нові ідеї та теорії.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Проблематика філософії культури.

Тема 1. Введення до дисципліни.

Історія поняття «культура»: від слова до концепту. Проблема дефініцій поняття «культура». Розвиток людського пізнання від космосу до культури. Культура як предмет філософської рефлексії. (Не)можливість онтології культури. Становлення філософії культури та радикальна іманентизація людського мислення в епоху Нового часу (за А.Негрі). Осмислення культури в філософії Просвітництва. Культурфілософські інтуїції Д.Віко. Інтерпретації поняття «культура» в філософії І.Г.Гердера. Культура та освіта в німецькій класичній філософії. Філософія культури та філософія німецького романтизму. Філософія культури як напрям філософського знання за А.Мюлером. Філософія культури та cultural studies. Філософія культури та культурологія.

Тема 2. Культура і природа.

Опозиція «культура/природа» як філософська проблема. Розрізнення «речі природної» і «речі штучної» в філософії Нового часу. Природа і культура в інтерпретації просвітителів і Ж.-Ж.Руссо. Науки про природу і науки про культуру в філософії неокантіанців. Віталізм і культурна форма в філософії життя. Проблематизація класичних філософських концепцій

співвідношення культури і природи в антропологічних дослідженнях. Культура як ритуалізація природних інстинктів в концепції Р.Жирара. Психоаналітичні інтерпретації опозиції культура/природа. Природа і культура в структурній антропології К.Леві-Строса. Деконструкція опозиції культура/природа в філософії Ж.Дерріда. Подолання протиставлення культура/природа в машинній теорії Ж.Дельоза і Ф.Гватарі і теорії асамбляжу М. Деланди. Дослідження «по той бік культури і природи» Ф.Дескола. Природа і культура в контексті досліджень акторно-мережевої теорії Б.Латура і філософії об'єкту Г.Хармана.

Тема 3. Антропологічний вимір культури.

Людина: творець культури чи її утворення? Зв'язок становлення філософії культури і філософської антропології в німецькій класичній філософії. Розрізнення культури уміння і культури виховання в філософії І.Канта. Інтерпретація проблеми «людина і культура» в неокантіанській філософії. Людина і культура в концепціях представників Баденської і Марбурзької шкіл неокантіанства. Людина як творець символічних форм за Е.Касінером. Культура і діяльність свідомості в феноменології Е.Гуссерля. Поняття «життєсвіт». Подальший розвиток феноменологічних досліджень культури: подолання трансценденталізму у французькій феноменології. Екзистенція і культура в філософії Ж.-П. Сартра. Феноменологія плоті в філософії М.Мерло-Понті. Культура і життя в феноменологічній філософії М.Анрі. Настанова на теоретичний антигуманізм та визначення людини як ефекту культури в структуралістській і постструктуралістській філософії. Психоаналітична герменевтика суб'єкту. Розрізнення інстанцій уявного, символічного і реального в контексті філософських досліджень культури кінця ХХ- початку ХХІ сторіччя. Подолання постмодерністських концепцій людини і культури в філософській антропології А.Бадью.

Тема 4. Аксіологічний вимір культури.

Культура і цінність. Філософські визначення цінностей. Класичні ієрархії цінностей в культурі. Проблема універсальних цінностей. Аксіологія культури в німецькій класичній філософії. Ціннісні аспекти культури в концепціях В.Віндельбанда та Г.Ріккєрта. Критика ціннісних ієрархій європейської культури в філософії Ф.Ніцше. Феноменологія культурних цінностей М.Шелера. Визначення цінності в англо-американській аналітичній філософії. Ситуація після добродійності. Ціннісний релятивізм в постмодерністських інтерпретаціях культури. Поняття цінності як актуалізація європоцентричної настанови. Проблеми культурної цінності в постколоніальних та гендерних дослідженнях. Етика Іншого в філософії культури: від богословських експлікацій до реабілітації відмінності. Філософія А.Бадью та оновлена реактуалізація питання про ціннісний універсалізм.

Тема 5. Культурні трансформації.

Культура у синхронічному та діахронічному вимірах. Проблема осмислення культурних трансформацій. Моделі динаміки культури. Внутрішня динаміка культури. Гра в філософії культури Й.Хейзинги та Х.Ортеги-і-Гасета. Культура і карнавал за М.Бахтіном. Обмін і дар в дослідженнях культури М.Мосса, Ж.Батая, К.Леві-Строса та М.Енафа. Культура і час. Моделі розвитку культури. Лінійна модель розвитку як класична концепція осмислення культурних змін. Переосмислення лінійної моделі в концепції осьового часу К.Ясперса. Парадигмальність циклічної моделі історії Д.Віко. Циклічні закономірності розвитку культур в філософії культури М.Данилевського, О.Шпенглера. Закон «виклику і відповіді» в теорії культури А.Дж.Тойнбі. Культура і цивілізація в концепції О.Шпенглера. Некласичні моделі розвитку культури: 1) калейдоскопічна (А. Шопенгауер), 2) маятникова (М. Бердяєв), 3) хвильова (А. Тоффлер). Нелінійні моделі осмислення культурних змін М.Фуко, Ж.Дельоза, Ж.-Ф.Ліотара., А.Бадью. Роль хаосу в синергетичних концепціях культурних трансформацій. Концепція гіперхаосу К. Мейясу. Осмислення культури в контексті «темного віталізму» Р. Негарестані.

Розділ 2 Репрезентації і інтерпретації культури.

Тема 6. Культура і інтерпретація.

Визначення культури в контексті герменевтичних практик. Культура і текст. Екзегетика як попередниця герменевтики. Проблема інтерпретації священних текстів. Становлення герменевтики за доби Нового часу. Філософський статус герменевтики культури в концепціях Ф.Шлегеля і Ф.Шлейєрмахера. Герменевтика та історичність людини в філософії В.Дільтея. Dasein та герменевтичне коло в філософії М.Гайдеггера. Механізми інтерпретації культури в філософській концепції Г.-Г.Гадамера. Перед-розуміння та історична дистанція інтерпретатора культури. Канони герменевтичного процесу за Е.Бетті. Конфлікт інтерпретацій та рівні дешифровки культури за П.Рікером. Герменевтика епохи постмодерну Д.Ваттімо. Відмова від інтерпретації в теорії культури С.Зонтаг. Критика герменевтичних концепцій культури Г.-У. Гумбрехтом. Розрізнення культури значення і культури присутності.

Тема 7. Культура і мова.

Проблема «мова і культура» в філософії XIX сторіччя. Мова і мислення в концепції О.Потебні. Лінгвістичний поворот в філософії культури XX сторіччя та його передумови. Визначення культури в аналітичній філософії. Межі мови як межі культури в філософії Л.Вітгенштейна. Культура та мовні ігри. Методи фонології в культурній антропології. Філософське підґрунтя структуралістських досліджень культури К. Леві-Строса Семіотичні концепції культури. Культура як знакова система. Концепція культури Р.Барта. Культура та реєстри символічного, уявного та реального в психоаналітичній версії структуралізму Ж.Лакана. Поняття «епістема» і

«дискурс» в філософії культури М.Фуко. Культура і боротьба за гегемонію в дискурс-аналізі Е.Лаклау і Ш.Муфф. Культура та метанарації. Постструктуралістська критика структурності структури. Деконструкція і шизоаналіз як стратегії подолання структуралістських концепцій культури. Теорія асамбляжу М. Деланди. Критика визначення культури як мови в концепціях Х.-У.Гумбрехта, Ж-Л.Нансі, Р.Краус.

Тема 8. Культура і образ.

Іконічний поворот в дослідженнях культури кінця ХХ- початку ХХІ століття. Культура та іконосфера. Visual studies як нова дослідницька парадигма. Філософські аспекти проблематики сучасних досліджень візуальної культури за В.Мітчеллом та Д. Елкінсом. Інтерпретація візуальних виявів культури в формалістичній школі А.Ріглі і Г.Вольфліна та іконології Е.Пановського Лінгвоцентричне підґрунтя семіотики візуальної культури. Філософія візуальної культури А.Варбурга та «велике переселення образів». Розрізнення образу і знаку. Проблема фотографічного образу. Поняття пункту і студіум в філософії фотографії Р.Барта. Видиме й невидиме в філософії культури М.Мерло-Понті. Концепція аурічного і діалектичного образу В.Беньяміна в інтерпретації С.Бак-Морс та Ж.Діді-Юбермана. Образ-рух і образ-час в філософії образу Ж.Дельоза. Доктрина образу-поза-образом в філософській рефлексії тотальної візуалізації сучасної культури Ф.Нейра. Оптичне несвідоме і безформне в аналітиці візуальної культури Р.Краусс і Ж.-І.Буа.

Тема 9. Культура і (як) влада.

Культура і репрезентація ідеологій. Марксистські концепції культури. Діалектика Просвітництва за Т.Адорно і М.Хоркахаймера. Синтез психоаналізу і марксизму в філософії культури В.Райха, Г.Маркузе та Е.Фрома. Критика ідеологічної функції культури у дослідженнях Бермінгемської школи культурних досліджень (Р. Вільямс, С. Холл). Культура та ідеологічні апарати (Л. Альтюсер, Е. Балібар). Демістифікація ідеологій в дослідженнях культури Р.Барта Концепція суспільства вистави Г. Дебора. Реконструкція стратегій поєднання культури і влади в генеалогічних дослідженнях М.Фуко. Диспозитив як переплетіння знання і влади. Принцип паноптизму. Влада і дискурс в концепції Е. Лаклау і Ш.Муфф. Доктрина симулякру в філософії культури Ж. Бодрійара. Політичні аспекти розділення чуттєвого за Ж.Рансьєром. Марксистські дослідження культури пізнього капіталізму Ф. Джеймсона та Д. Гарві. Культура і біополітика в дослідженнях Д. Агамбена. Теорія культури в філософії постопераїзму.

Тема 10. Культура і медіа.

Культура і комунікація. Філософське осмислення ролі посередника в комунікативних процесах. Функції медіа в культурі: інформативна, комунікативна, нормативна (ідеологічна). Культура і техніка в дослідженнях представників Римського клубу. Культура в добу масового відтворення за В. Беньяміном. Теза М. Маклюєна «Media is the message» і переосмислення ролі медіа в культурних комунікаціях. Медіа як зовнішнє розширення людини (М. Маклюєн). Медійний перехід від інтимного світу книги до публічного світу візуальної іконографії. Медіалогія Р. Дебре: «логосфера – графосфера – відеосфера». Медіа та формування перцептивних моделей. Машина зору в філософії культури П.Вірільо. Еволюція оптичних медіа та еволюція культури: філософські концепції Д. Крері, В. Флюсера та Ф. Кіттлера. Розвиток нових медіа та процес медіатизації сучасної культури за С.Жижеком. Археологія медіа (Ю. Парікка. З. Цилінські). Теорія софт-культури Л. Мановича. Дослідження медіа в контексті об'єкт-орієнтованої онтології.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	сп
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Проблематика філософії культури						
Тема 1. Введення до дисципліни		2				4
Тема 2. Культура і природа		2				10
Тема 3. Антропологічний вимір культури		2	2			6
Тема 4. Аксіологічний вимір культури		2				10
Тема 5. Трансформації культури		2	2			
Разом за розділом 1		10	4			30
	44					
Розділ 2. Репрезентації і інтерпретації культури						
Тема 6. Культура і інтерпретація		2				
Тема 7. Культура і мова		2	2			10
Тема 8. Культура і образ		2	1			10
Тема 9. Культура і (як) влада		2	2			4
Тема 10. Культура і медіа		2	1			6
Разом за розділом 2		46	10	6		30
Усього годин		90	16	16		88

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія культури ХІХ – початку ХХ сторіччя	2
2	Культура і мова	2
3	Культура і/як влада	2
4	Філософія візуальної культури	4
5	Філософія медіакультури	4
6	Філософія культури: сучасні стратегії	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання першоджерел та наукової літератури	52
2	Написання есе на завдану тему	36
	Разом	88

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання та контрольна робота з курсу «Філософія культури» не передбачається

7. Методи контролю

Поточний контроль

- Оцінка знань студентів за контрольними програмними питаннями поточної та попередніх тем.
- Оцінка за виконання практичних завдань
- Експрес-тестування за ключовими аспектами тем курсу.

Підсумковий контроль (екзамен)

Перевірка розуміння студентами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Екзамен	Сума
Відвідуван		Розділ 1		Розділ 2			Контроль-на робота	Індивідуальне завдання	Разом		
Л	С	T1	T2	T3	T4	T5					
5	5	10	10	10	10	10	-	-	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

Підручники

1. Абрамович С., Чикарькова М. Культурологія. К. Кондор. 2018. 452 с.
2. Європейська та українська культура в нарисах: Навчальний посібник / В. Старовойт, В. Леонтєва, Я. Білик та ін. ; за ред. І. Цехмістро. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 320 с.
3. Європейський словник філософій : Лексикон неперекладностей. Том перший. – К. : Дух і Літера, 2009. – 576 с.

4. Історія європейської цивілізації. Греція. (за ред. У. Еко). Харків. Фоліо. 2019. 1168 с.
5. Історія європейської цивілізації. Рим. (за ред. У. Еко). Харків. Фоліо. 2017. 1040 с.
6. Історія європейської цивілізації. Середньовіччя. (за ред. У. Еко). Харків. Фоліо. 2018. 672 с.
7. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. (за ред. У. Еко). Харків. Фоліо. 2022. 592 с.
8. Історія української культури. Під ред. І. Крип'якевича. Нью-Йорк. 2002.
9. Козира Є. Культурологія. К. Видавництво. 2017. 376 с.
10. Культурологія. Під ред. Т. Гриценко. К. Центр наукової літератури. 2019. 392 с.
11. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. За ред. А. Конверського, М. Поповича, Д. Петренка та інш. Харків. Фоліо. 2013. 863 с.
12. Ніколова Н. Чмихов М. Культурологія. К. Скиф. 2012. 440 с.
13. Основи культурології. Під ред. Сандюк Л. Щубелки Н. К. Центр навчальної літератури. 2019. 400 с.
14. Сабадаш Ю. Історія української культури. К. Ліра-К. 2020. 320 с.
15. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. Курс лекцій / А. Бичко, В. Бичко, Н. Бондар. – К. : Либідь, 1993.
16. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник. Під ред. М. Заковича. К. 2001.

Наукова та навчально-методична література:

1. Агеєва В. За лаштунками імперії. К. Віхола. 2021. 360 с.
2. Антологія християнства: Хрестоматія з релігієзнавства та культурології. Під ред. Г. Лозко. К. Мандрівець. 2013. 376 с.
3. Барабаш Ю.Я. Сковорода. Гоголь. Шевченко. К. Видавництво Києво-Могилянської академії. 2007.
4. Біблер В. Культура. Діалог культур. К. Дух і літера. 2018. 368 с.
5. Бойлен А. Візуальна культура. К. Arthuss. 2021. 208 с.
6. Булашев Г. Український народ в своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. К. 1992.
7. Войтович В. М. Українська міфологія. Словник. К. 2002.
8. Грушевський М. С. Історія України - Русі: В 11 т. 12 кн. К., 1991.
9. Гумбрехт Х.-У. Продукування присутності. Що значення не може передати. Харків. Ist publishing. 2020. 192 с.
10. Джеймісон Ф. Постмодернізм, або логіка культури пізнього капіталізму. К. Видавництво Курс. 2008. 504 с.
11. Енциклопедія українознавства: У 3 т. К., 1995.
12. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження. Під ред. У. Еко. К. Фоліо. 2020. 523 с.
13. Кіктенко В. К. Дискусії навколо китайської науки і цивілізації. К. Гельветика. 2020. 412 с.

- 14.Климова Л. Світова культура. Навчальний посібник. К. Ранок. 2012. 160 с.
- 15.Костомаров М. Історія України в життєписах визначніших її діячів. К., 1991.
- 16.Крип'якевич І. П. Історія України. Львів, 1990.
- 17.Культура і побут населення України: Навч. посібник для вузів. К., 1991.
- 18.Кун М. Легенди та міфи Стародавньої Греції. К., 1992.
- 19.Лінч Джозеф Г. Середньовічна церква: коротка історія. К., 1994.
- 20.Ліотар Ж. Ф. Ситуація постмодерну // Філософ. і соціолог. думка. 1995. №5-6. С.15-38.
- 21.Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. К., 1992.
- 22.Малярчук Є. Філософія і педагогіка покликання. К. Дух і літера. 2019. 344 с.
- 23.Масол Л. Мерипольська Н. Художня культура Європи. К. Ранок. 2010. 192 с.
- 24.Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. К., 1991.
- 25.Підлісна Г. Н. Світ античної літератури. К., 1981.
- 26.Пріцак О. Що таке історія України // Слово і час. 1991. №1. С.53-60.
- 27.Романишин Н. Національна ідентичність в поезії англійського романтизму. Львів. Львівська політехніка. 2021. 536 с.
- 28.Сковорода Григорій: дослідження, розвідки, матеріали. Зб. наук. статей. К.,1992.
- 29.Словник античної міфології. К., 1989.
- 30.Тримбач С. Кіно, народжене Україною. К. Саміт-книга. 2016. 378 с.
- 31.Українська культура ХХ-ХХІ сторіччя. Під ред. М. Гримич. Дуліби. 2014. 328 с.
- 32.Ушкалов Л. Есеї про українське бароко.К. Факт. 2006. 284 с.
- 33.Ушкалов Л. Від бароко до постмодерну. К. Грані-Т. 2011. 552 с.
- 34.Фартінг С. Історія мистецтва. К. Віват. 2019. 576 с.
- 35.Федотова Ю. Кобелянська О. Егава Х. Навчальний словник японських культурологічних термінів. К. Видавничий дім Дмитра Бураго. 2019. 340 с.
- 36.Фройд З. Невпокій в культурі. К. Апріорі. 2021. 120 с.
- 37.Чижевський Д. Історія української літератури. Від початків до доби реалізму. Тернопіль, 1994.
- 38.Чумаченко Б. Вступ до культурології античності. К. Видавництво Києво-Могилянської академії. 2008. 176 с.
- 39.Agamben G. Notes on Gesture / Giorgio Agamben // Means Without Ends. Notes on Politics. — Minneapolis, MI ; London, UK : University of Minneapolis Press. — 156 p.
40. Althusser L. Reading Capital / Louis Althusser ; transl. from fr. B. Brewster. — London, UK : New left books, 1970. — 339 p.
41. Badiou A. Handbook of Inaesthetics / Alain Badiou, transl. from fr. Alberto Toscano. — Stanford, CA : Stanford University Press, 2004. — 168 p.

42. Barker C., Jane E. *Cultural Studies: Theory and Practice* / Chris Barker, Emma Jane. — Thousand Oaks, California : SAGE Publications Ltd, 2016. — 760 p.
43. Blumenberg H. *Paradigms for a Metaphorology* / Hans Blumenberg ; transl. from germ. R. Savage. — New York, NY : Cornell University Press, 2010. — 152 p.
44. Copjec J. *Imagine There's No Woman : Ethics and Sublimation*. — Cambridge, MA : The MIT Press, 2004. — 269 p.
45. Crary J. *Techniques of the Observer* / Jonathan Crary // *October*. — 1988. — Vol. 45. — P. 3—35.
46. DeLanda M. *A New Philosophy of Society : Assemblage Theory and Social Complexity* / Manuel DeLanda. — London, UK : Continuum, 2006. — 150 p.
47. DeLanda M. *Assemblage Theory* / Manuel DeLanda. — Edinburgh, UK : Edinburgh University Press, 2016. — 216 p.
48. During S. *The Cultural Studies Reader* / Simon During. — London : Routledge. — 576 p.
49. Flusser V. *Writings* / Vilem Flusser ; transl. from germ. E. Eisel. — Minneapolis, MN ; London, UK : University of Minnesota Press, 2002. — 229 p.
50. Grusin R. *Introduction* / Richard Grusin // *The Nonhuman Turn* / ed. by R. Grusin. — Chicago, IL ; Minneapolis, MN : University of Minnesota Press, 2015. — P. VII—XXIX.
51. Hall S. *Encoding/Decoding* / Stuart Hall // *Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies, 1972—1979*. — London, UK ; New York, NY : Routledge, 2005. — P. 117—127.
52. Harman G. *Guerrilla Metaphysics. Phenomenology and the Carpentry of Things* / Graham Harman. — Chicago, IL : Open court, 2005. — 283 p.
53. Holloway J. *Change the World without Taking Power. The Meaning of Revolution Today* / John Holloway. — London, UK : Pluto Press, 2002. — 240 p.
54. Marchart O. *Cultural Studies* / Oliver Marchart. — Stuttgart : UTB, 2008. — 258 p.
55. Miller J.-A. *Suture (Elements of the Logic of the Signifier)* / Jacques-Alain Miller ; transl. from fr. J. Rose // *Screen*. — 1977/8. — No. 18 (Winter). — P. 24—34.
56. Morley D. *Spaces of Identity : Global Media, Electronic Landscapes and Cultural Boundaries* / David Morley, Kevin Robins. — London, UK ; New York, NY : Routledge, 1995. — 264 p.
57. Parker R.D. *Critical Theory: A Reader for Literary and Cultural Studies* / Robert Dale Parker. — Oxford : Oxford University Press, 2012. — 896 p.
58. Raunig G. *Dividuum : Machinic Capitalism and Molecular Revolution* / Gerald Raunig ; transl. from. ger. A. Derieg. — Los Angeles, CA : Semiotext(e), 2016. — 208 p.
59. Toscano A. *To Have Done with the End of Philosophy* / Alberto Toscano // *Pli*. — 2000. — No. 9. — P. 220—238.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Матеріали з філософії philosophy.com.ua
2. European Program in Communication and Cultural Studies:
<http://www.mediastudieseurope.net>
3. Extensive collection of American Cultural Studies resources
<http://www.georgetown.edu/crossroads/asw/>
4. The University of Iowa Libraries' guide to Cultural studies resources.
<http://www.lib.uiowa.edu/>
5. International Association for Communication and Cultural Research (IAMCR): <http://www.humfak.auc.dk>
6. Stanford Encyclopedia of Philosophy plato.stanford.edu/

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

**МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ,
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

Матеріали для семінарських занять з курсу «Філософія культури»

Семінар 1 Філософія культури ХІХ – початку ХХ сторіччя

1. Філософія культури ХVІІІ - першої половини ХІХ ст.
2. Неокантіанська філософія культури
3. Інтерпретації культури в «філософії життя».
4. Культура і цивілізація в німецькій філософії початку ХХ ст.

Семінар 2 Культура і мова

1. Мова в філософії культури.
2. Культура і структура.
3. Культура і дискурс.
4. Деконструкція культури.

Основна література

1. Barker C., Jane E. Cultural Studies: Theory and Practice / Chris Barker, Emma Jane. – Thousand Oaks, California : SAGE Publications Ltd, 2016. – 760 р.
2. Blumenberg H. Paradigms for a Metaphorology / Hans Blumenberg ; transl. from germ. R. Savage. — New York, NY : Cornell University Press, 2010. — 152 р.

Семінар 3 Культура і/як влада

1. Культура і стратегії влади.
2. Культура і політики виключення.
3. Культура і розділення чуттєвого.
4. Культура і біополітика.

Основна література

1. Badiou A. Theoretical writings. – London, New York. : Continuum. – 2004. - P. 95-117

Додаткова література

7. Вакан Л. Нарис неоліберальної держави: ринок праці, в'язниці та соціальна незахищеність // Спільне. Журнал соціальної критики – №1 – 2010 – С. 9-17.
8. Hall S. Encoding/Decoding / Stuart Hall // Culture, Media, Language. Working Papers in Cultural Studies, 1972—1979. — London, UK ; New York, NY : Routledge, 2005. — P. 117—127.

Семінар 4, 5

Філософія візуальної культури і медіафілософія

1. Візуальний поворот у філософії культури.
2. Візуальна культура і філософія сприйняття.
3. Образ і культура.
4. Культура в контексті медіафілософії.

Основна література

1. Бодрі Ж.-Л. Ідеологічні ефекти базисного кінематографічного апарату / Кінотеатр. – 2004. – №5

Додаткова література

1. Didi-Huberman G. Confronting Images / Georges Didi-Huberman ; [transl. from French by John Goodman]. — University Park, PA : Pennsylvania State University Press, 2009. — 336 p.
2. Mirzoeff N. An Introduction to Visual Culture / Nicholas Mirzoeff. — 2nd ed. — London ; New York : Routledge, 2009. — 352 p.

Семінар 6

Філософія культури: сучасні стратегії.

1. Культура значення і культура присутності.
2. Культура і тілесність.
3. Культура і ассамбляж.
4. Подолання антропоцентризму в філософії культури.

Основна література

1. DeLanda M. Assemblage Theory / Manuel DeLanda. — Edinburgh, UK : Edinburgh University Press, 2016. — P. 42-64.

Додаткова література

1. Grusin R. Introduction / Richard Grusin // The Nonhuman Turn / ed. by R. Grusin. — Chicago, IL ; Minneapolis, MN : University of Minnesota Press, 2015. — P. VII—XXIX.
2. Raunig G. Dividuum : Machinic Capitalism and Molecular Revolution / Gerald Raunig ; transl. from. ger. A. Derieg. — Los Angeles, CA : Semiotext(e), 2016. — 208 p.
3. Harman G. Guerrilla Metaphysics. Phenomenology and the Carpentry of Things / Graham Harman. — Chicago, IL : Open court, 2005. — 283 p.

Самостійна робота студентів

Теми та питання, що потребують самостійного опрацювання

Теми 1-3

1. Культура та освіта в німецькій класичній філософії. Філософія культури та філософія німецького романтизму. Філософія культури як напрям філософського знання за А.Мюлером.
2. Дослідження «по той бік культури і природи» Ф.Дескола. Природа і культура в контексті досліджень акторно-мережевої теорії Б.Латура і філософії об'єкту Г.Хармана.
3. Екзистенція і культура в філософії Ж.-П. Сартра. Феноменологія плоті в філософії М.Мерло-Понті. Культура і життя в феноменологічній філософії М.Анрі.

Теми 4-6

1. Поняття цінності як актуалізація європоцентричної настанови. Проблеми культурної цінності в постколоніальних та гендерних дослідженнях. Етика Іншого в філософії культури: від богословських експлікацій до реабілітації відмінності.
2. Роль хаосу в синергетичних концепціях культурних трансформацій. Концепція гіперхаосу К. Мейясу. Осмислення культури в контексті «темного віталізму» Р. Негарестані.
3. Механізми інтерпретації культури в філософській концепції Г.-Г.Гадамера. Перед-розуміння та історична дистанція інтерпретатора культури. Канони герменевтичного процесу за Е.Бетті. Конфлікт інтерпретацій та рівні дешифровки культури за П.Рікером.

Теми 7-10

1. Культура та ідеологічні апарати (Л. Альтюсер, Е. Балібар). Концепція суспільства вистави Г. Дебора. Гегемонія і дискурс в концепції Е. Лаклау і Ш. Муффа. Дослідження культури пізнього капіталізму Ф. Джеймсона та Д. Гарві.

2. Медіалогія Р. Дебре: «логосфера – графосфера – відеосфера». Машина зору в філософії культури П.Вірільо. Розвиток нових медіа та процес медіатизації сучасної культури за С.Жижеком. Археологія медіа (Ю. Парікка. З. Цилінськи). Теорія софт-культури Л. Мановича.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ З КУРСУ «Філософія культури»

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін	Примітки
1	Відвідування лекцій	5	постійно	

2	Відвідування семінарських занять	5	постійно	
3	Участь у семінарських заняттях	50	постійно	
	Підсумковий контроль (екзаменаційна робота)	40		
	В С Ь О Г О	100		
	Додаткові бали (бонуси):			
	Участь в конференціях, круглих столах	5		
	Виступ на конференції за наявності друкованої програми	10		
	Публікація тез доповіді або наукової статті	15		

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ.

1. Відвідування лекцій:

- 5 балів:** студент відвідав 90 - 100 % лекційних занять;
4 бали: студент відвідав 66 - 89 % лекційних занять;
3 бали: студент відвідав 41 – 65 % лекційних занять;
2 бали: студент відвідав 21 - 40% лекційних занять;
1 бал: студент відвідав 1- 20 % лекційних занять;
0 балів: студент не відвідував лекційні заняття

2. Відвідування семінарських занять:

- 5 балів:** студент відвідав 90 - 100 % семінарських занять;
4 бали: студент відвідав 66 - 89 % семінарських занять;
3 бали: студент відвідав 41 – 65 % семінарських занять;
2 бали: студент відвідав 21 - 40% семінарських занять;
1 бал: студент відвідав 1- 20 % семінарських занять;
0 балів: студент не відвідував семінарські заняття

3. Участь у семінарських заняттях (максимум 50 балів за 5 виступів):

Виступ з доповіддю

10 балів:

- виступ студента побудовано послідовно, системно, логічно;
- питання висвітлено всебічно та з урахуванням різних точок зору;
- під час виступів студент виявив глибоке знання змісту питання, вільно оперування філософсько-культурологічними термінами;

- відповіді повністю репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;

8 бали:

- виступ студента побудовано в цілому послідовно та логічно;
- питання висвітлено всебічно та у співставленні з основними точками зору;
- під час виступів студент виявив в цілому знання змісту питання, вільне оперування філософсько-культурологічними термінами;
- відповіді достатньо репрезентують додаткові питання, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;

6 бали:

- виступ студента побудовано в цілому послідовно;
- питання достатньо висвітлено та у співставленні з окремими точками зору;
- під час виступів студент виявив певне знання змісту питання, оперування філософсько-культурологічними термінами;
- відповіді на додаткові питання не є повними, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не завжди точні, мають похибки;

4 бали:

- виступ студента побудовано не завжди послідовно;
- питання достатньо висвітлено, проте відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив фрагментарне знання змісту питання, оперування філософсько-культурологічними термінами викликало труднощі;
- відповіді на додаткові питання потребують уточнення, конкретизації, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;

2 бал:

- виступ студента побудовано здебільшого стихійно;
- питання недостатньо висвітлено, відсутнє співставлення різних точками зору;
- під час виступів студент виявив роздуми про зміст питання, оперування філософсько-культурологічними термінами викликало значні труднощі;
- відповіді розпливчаті та виходять за межі додаткових питання, посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;

0 балів: студент не підготував та не виступив з доповідями.

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо він набере за результатами поточного контролю не менше 35 балів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.

Підсумкова робота складається з двох питань, які мають на меті перевірити рівень знань студентів з дисципліни «Філософія культури».

Відповіді студента на кожне питання максимально оцінюється 20 балами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

20 – 16 балів:

- студент продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування філософськими категоріями, провів глибокий філософсько-культурологічний аналіз означеної проблеми;
- глибоко і всебічно висвітлені знання з філософії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- відповідь повністю репрезентує певну філософсько-культурологічну проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;
- відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;
- відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

15– 12 балів:

- студент продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними філософськими категоріями, аргументовано виклав означену проблему;
- в цілому висвітлено знання з філософії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури, проте допущені незначні помилки та окремі неточності у формулюваннях;

- відповідь репрезентує певну філософсько-культурологічну проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;
- здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;
- відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;
- відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;
- відповідь написана грамотно з використанням культурологічної фахової лексики.

11– 8 балів:

- студент продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;
- висвітлені знання з філософії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;
- відповідь побудована навколо певної філософсько-культурологічної проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;
- здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- відповідь, в цілому, написана грамотно.

7– 5 балів:

- студент продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних філософських категорій;
- відповідь містить певні уявлення з філософії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;
- відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;
- відповідь написана з помилками.

4– 1 балів:

- студент продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання;
- відповідь містить певні уявлення з філософії культури, основних положень теоретичних першоджерел та рекомендованої літератури;
- посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;
- відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;

- відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки;
- відповідь написана з багатьма помилками.

0 балів: відповідь відсутня

КОМПЛЕКТИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН, ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ БІЛЕТИ АБО КОМПЛЕКТ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Екзаменаційні питання з курсу «Філософія культури»

1. Філософія культури XVIII століття.
2. Осмислення культури в філософії І. Гердера
3. Культура і виховання в німецькій класичній філософії.
4. Німецька класична філософія і формулювання концептуального поля філософії культури.
5. Філософія культури Баденської школи неокантіанства (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт)

6. Філософія культури Марбургської школи неокантіанства (Г.Коген, Е.Касірер).
7. Культура та символічні форми в філософії Е.Касірера
8. Інтерпретації культури в філософії життя (В. Дільтей, Г. Зіммель)
9. Аполонійське і діонісійське в філософії культури Ф.Ніцше.
10. Морфологія культури О.Шпенглера
11. Лудологічна концепція культури Й.Гейзінги
12. Філософія культури К.Ясперса
13. Культура і екзистенція в філософських концепціях Ж.-П. Сартра та А.Камю.
14. Феноменологічні концепції культури (Е.Гусерль, М.Шелер, М.Мерло-Понті)
15. Герменевтика культури Г.-Г. Гадамера та П.Рікера.
16. Психоаналітична концепція культури З.Фрейда.
17. Інтерпретації культури в психоаналізі Ж.Лакана.
18. Критика культури в дослідженнях Франкфуртської школи (М.Хоркхаймер, Т.Адорно)
19. Фрейдомарксистські теорії культури (В.Райх, Г.Маркузе, Е.Фромм)
20. Насилля і культура в концепції Р.Жирара
21. Культура і дар в філософських концепціях Ж. Батая та Ж.. Бодрійара
22. Визначення культури в структуралістській філософії (К.Леві-Строс, Р.Барт, М.Фуко)
23. Культура і влада в філософії М.Фуко.
24. Дискурс-аналіз культури Е.Лаклау і Ш.Муфф
25. Культура і мова в аналітичній філософії (Л.Вітгенштейн, Дж.Остин, Д. Сьорль)
26. Культура і ідеологія в філософії Л.Альтюсера.
27. Концепції культури в дослідженнях Бермінгемської школи (Р. Вільямс, С.Холл)
28. Філософія культури Д.Агамбена.
29. «Машинна» концепція культури Ж.Дельоза і Ф.Гваттари
30. Деконструкція культур(и) Ж. Дерріда.
31. Культура значення і культура присутності в доктрині Х.-У. Гумбрехта.
32. Тілесність і культура (Ж.-Л. Нансі, М.Енафф).
33. Культура в епоху технічного відтворення за В.Беньяміном.
34. Культура і технологічний образ в медіафілософії (В.Флюсер, Ф.Кіттлер)
35. Культурні трансформації і подія в філософії А.Бадью.

